

Måndagen den 24 april

Kl. 11.00

Förhandlingarna leddes av förste vice talmannen.

§ 1 Justerades protokollet för den 14 innevarande månad.

§ 2 Om styrelserepresentationen för anställda

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN erhöll ordet för att besvara Lars Ulanders (s) den 28 mars anmälda interpellation, 1977/78:148, och anförde:

Herr talman! Lars Ulander har frågat mig om jag anser att styrelserepresentationens reformen skall omfatta även stiftelser och företagsformer som formellt inte utgör en ekonomisk förening men som står denna nära samt om jag avser att vidta sådana åtgärder att de anställda i företagsformer, som har styrelse men som inte omfattas av styrelserepresentationslagen, snarast bereds möjlighet till representation.

Lars Ulander har vidare frågat om jag anser att den insyn styrelserepresentationslagen ger också bör ges motsvarighet i företagsformer som nu saknar formell styrelse samt om jag avser att vidta sådana åtgärder att styrelserepresentation för de anställda blir möjlig i handelsbolag och kommanditbolag genom tillskapande av interimistiska styrelser i avvaktan på att frågan om permanenta styrelser i dessa bolag blir löst.

Eftersom Lars Ulanders frågor också avser ämnen som ligger inom justitiedepartementets område, har jag samrått med justitieministern om detta svar.

Styrelserepresentationen för de anställda är otvivelaktigt ett av flera viktiga medel för demokratiseringsprocessen inom arbetslivet. Tidigare krav på lagstiftning kunde också så småningom genomföras under en i stort sett allmän uppslutning från riksdagens sida.

Som Lars Ulander har nämnt i sin interpellation omfattar den gällande styrelserepresentationslagen inte alla verksamhetsformer. Undantag har gjorts för aktiebolag och ekonomiska föreningar med mindre än 25 anställda. Lagstiftningen gäller inte heller handelsbolag, kommanditbolag, ideella föreningar och stiftelser, för att nämna de viktigaste undantagen.

I propositionen 1975/76:166 med förslag till den nya styrelserepresentationslagen åberopade dåvarande industriministern flera skäl för dessa undantag. En lägre gräns än vid 25 anställda eller ingen gräns alls ansågs kunna leda till en onaturlig formalisering av beslutsprocessen i de allra minsta företagen. I fråga om handelsbolagen och kommanditbolagen konstaterades att den för dessa verksamhetsformer gällande lagstiftningen inte förutsätter

Om styrelserepresentationen för anställda

Måndagen den
24 april 1978

*Om styrelsepre-
sentationen för
anställda*

att styrelse skall finnas och att det således saknas en plattform för representationen. För stiftelser och ideella föreningar finns det över huvud taget inte någon lagstiftning.

Handelsbolagens och kommanditbolagens ställning var samtidigt föremål för utredning i 1974 års bolagskommitté. Stiftelserna behandlades av 1975 års stiftelseutredning.

Särskilt i belysning av att medbestämmandelagen gäller också i företag med mindre än 25 anställda och att den kan tillämpas bl. a. i företagsledningsfrågor och därmed jämförbara frågor ansåg statsmakterna att erfarenheterna av arbetsrättsreformen och det pågående utredningsarbetet borde avvaktas, innan man tog ställning till frågan huruvida styrelserepresentationen skulle gälla generellt. Liknande tankegångar anfördes för en dryg vecka sedan av ett enhälligt lagutskott. Det gällde då frågan om fortsatt reformarbete på aktiebolagens område.

De uttalanden som gjordes i 1976 års lagstiftningsärende har enligt min mening fortfarande aktualitet. Styrelserepresentationen är ett utmärkt medel för att skapa kontakter mellan företagsledning och anställda och för att ge de anställda ett direkt inflytande i styrelsearbetet. Det finns därför anledning att fortlöpande överväga om denna representation lämpligen kan vidgas till nya fält. Härvid får också de mer praktiskt betonade skäl vägas in som år 1976 åberopades mot att vidga reformen till företag med mindre än 25 anställda.

Jag tycker att Lars Ulander målar upp en felaktig bild av utvecklingen under de gångna två åren och den framtid som är möjlig att överblicka. Det verkar på Lars Ulander som om demokratiseringsprocessen inom arbetslivet hade tappat luften sedan 1976 års riksdagsbeslut om styrelserepresentationen. Lars Ulander talar t. ex. om en allvarlig stagnation i utvecklingen.

Arbetsrättsreformen är det enligt min mening för tidigt att göra någon utvärdering av. Den reformen måste ges tid att verka. Och utredningsarbetet rörande handelsbolagen och stiftelserna pågår. Jag har av ordföranden i 1974 års bolagskommitté fått veta att utredningen i stort sett är klar för sina slutliga ställningstaganden beträffande bl. a. styrelse i vissa handelsbolag och kommanditbolag. Ett betänkande som rör dessa frågor kan mycket väl komma under detta år. Kommittén utreder vidare frågan om en ny företagsform, särskilt anpassad till de mindre företagens situation. Också det arbetet ligger väl framme.

Med stiftelserna förhåller det sig på ett annat sätt. Enligt direktiven för stiftelseutredningen är det mycket som talar för att privat näringsverksamhet i framtiden inte skall få bedrivas i stiftelsens form. Undantaget för styrelserepresentation i stiftelser skulle därmed minska i betydelse. När det gäller de ideella föreningarna, möter där en rad speciella problem som hänger samman med dessa föreningars verksamhet, särskilt om denna är av exempelvis facklig, politisk eller religiös natur. Lagutskottet har också nyligen enhälligt uttalat att en lagreglering av dessa föreningar t. v. bör anstå.

Sammanfattningsvis anser jag således att 1974 års bolagskommittés arbete

bör avvaktas. Lagstadgad styrelserepresentation inom stiftelser och ideella föreningar kan enligt min mening knappast genomföras förrän frågan om en grundläggande lagstiftning på dessa områden har blivit belyst. Det är alltså i anslutning till en reform av lagstiftningen om handelsbolag, kommanditbolag och liknande företagsformer som en eventuell utvidgning av styrelserepresentationslagen bör övervägas. Om stiftelseformen i framtiden främst kommer att gälla offentlig verksamhet, finns det andra och kanske enklare metoder för att anknyta de anställdas representanter till styrelsen än genom lagstiftning, t. ex. vid utseendet av ledamöter.

Som jag redan har antytt är det naturligt och angeläget att frågan om styrelserepresentation för de anställda hålls levande och att frågan övervägs i anslutning till det reformarbete som avser den associationsrättsliga lagstiftningen. Det har framgått av den redogörelse som jag nu har lämnat att frågan snart kommer upp igen i sådant sammanhang.

LARS ULANDER (s):

Herr talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret på min interpellation. Om jag välvilligt skall tolka vad statsrådet har sagt i sitt svar, skulle det innebära att när det gäller kommandit- och handelsbolag är Rolf Wirtén positiv till en snar förändring. När det gäller stiftelserna hittar jag dock ingen positivitet.

Ett något märkligt resonemang är att problemen kan lösas genom val av ledamöter i stiftelsernas styrelser. En förklaring vore här kanske på sin plats.

När vi i mitten på 1970-talet fick ett antal lagar på arbetslivsområdet var det helheten som var den bärande tanken, nämligen att styrelserepresentation och övrig lagstiftning skulle komplettera varandra och att de anställda genom sina organisationer själva valde sina representanter. Därför är statsrådets svar när det gäller stiftelserna något sensationellt. Jag skall ta ett exempel.

Vad säger Rolf Wirtén till dem som är anslutna i Fastighetsanställdas förbund? Om kommunen – som inte är ovanligt – driver ett bostadsföretag i aktiebolagsform, har de anställda rätt till styrelserepresentation, men om kommunen i stället driver samma verksamhet i stiftelseform, har den rätten försvunnit. Det betraktas med allt skäl som ologiskt.

Statsrådet säger i sitt svar att jag målar upp en felaktig bild av utvecklingen under de gångna två åren och den framtid som är möjlig att överblicka. Det verkar, säger Rolf Wirtén, som om demokratiseringsprocessen inom arbetslivet hade tappat luften sedan 1976 års beslut om styrelserepresentation.

Det verkar som om Rolf Wirtén för en stund glömmer bort vad interpellationen handlar om. Jag har inte dömt ut arbetsrättsreformen eller styrelserepresentationen, utan min ambition med interpellationen är att försöka påverka regeringen att ge anställda i företagsformer, som i dag saknar ett viktigt led i inflytandet, möjlighet till ett sådant inflytande. Är det möjligen detta som fått statsrådet att tycka att jag målar upp en felaktig bild?

Jag skulle vilja föreslå arbetsmarknadsministern att överväga en försöks-

*Om styrelserepresentationen för
anställda*

lagstiftning när det gäller styrelserepresentationen för stiftelserna. Erfarenheter från sådana försök finns, och de erfarenheterna har enbart varit positiva.

Som jag tidigare sagt, uppfattar jag Rolf Wirténs svar så, att när 1974 års bolagskommitté under året är klar, kommer regeringen med förslag som klarar styrelserepresentationen i dessa företagsformer, som behandlas i denna utredning.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Jag tycker att Lars Ulanders brådska varit litet svår att förstå. Det är därför som jag har gjort de värderingar i svaret som nu citerats av interpellanten. 1976 års riksdagsbeslut, bakom vilket stod en i stort sett enig riksdag, tillkom under insikt om att lagstiftningen t. v. fick göra halt. Skulle man gå in på handelsbolagens, stiftelsernas och andra associationers område, stötte man på en rad ganska komplicerade frågor av lagteknisk natur. Riksdagen ansåg också att det fanns skäl att skaffa sig ett större erfarenhetsunderlag; bl. a. borde erfarenheterna av arbetsrättsreformen avvaktas, innan det blev aktuellt att på nytt se över lagstiftningen. På den punkten tycks Lars Ulander och jag vara överens. Det arbetet pågår och Lars Ulander är inte kritisk mot takten i det arbetet i och för sig.

Det kan väl också, herr talman, vara skäl att påminna Lars Ulander om att man i hans parti inte alltid har varit het på gröten i denna fråga. Tvärtom motsatte man sig från socialdemokraternas sida under många år folkpartiets förslag om styrelserepresentation för de anställda. Det kan möjligen sägas att det var synd att Lars Ulander inte var med i riksdagen då, för i så fall kanske det hade varit en bättre uppslutning från socialdemokratiskt håll på denna punkt – om jag har tolkat dagens inlägg rätt. Men det går inte att skylta över tidigare försyndelser genom att nu rusa fram så mycket fortare.

Det finns, herr talman, anledning att fråga vad som hänt sedan 1976. Förhandlingar om medbestämmandeavtal pågår, som både Lars Ulander och jag har konstaterat. Dessa förhandlingar berör bl. a. olika former för insyn på företagsledningsplanet. I 1974 års bolagskommitté råder efter vad jag har förstått enighet om att tillskapa styrelser i alla mera betydande handelsbolag och kommanditbolag. Det har också interpellanten noterat. Vägen för vidgad styrelserepresentation bör därmed ligga öppen. Det tycker jag också, bara vi lugnar oss en smula. Inte kan väl förutsättningarna för riksdagens ställningstagande ha förändrats så till den grad att vi nu skall kasta oss huvudstupa ut i en fråga som inte har blivit färdigbehandlad i kommittén. Det gäller ju bl. a. att avvakta remissinstansernas synpunkter i frågan.

Får jag också, med anledning av vad Lars Ulander yttrade om stiftelserna, säga att där det ankommer på regeringen att besluta om styrelsens sammansättning finns det, som jag sade, goda möjligheter att genomföra en personalrepresentation utan att det behöver ske lagstiftningsvägen. Detsamma gäller f. ö. de ideella föreningarna. Ett löfte om lyhörddhet inför sådana krav gavs, Lars Ulander, t. ex. av dåvarande utbildningsministern Bertil Zachrisson i propositionen 1974 om kulturlivets olika stiftelser och

föreningar. Då gällde det t. ex. Riksteatern. Sådan representation har också kommit till stånd under de år som gått sedan dess. Även när det gäller framtida statlig verksamhet i stiftelsens form, t. ex. den tilltänkta organisationen för den skyddade sysselsättningen, är det naturligt att den berörda personalens intressen beaktas. En motsvarande förståelse bör enligt min mening kunna krävas också av dem som utser ledamöter i de kommunala bostadsstiftelserna, som Lars Ulander bl. a. nämnde i sin interpellation.

LARS ULANDER (s):

Herr talman! Rolf Wirtén talar om att man inte skall rusa i väg och göra någonting förhastat, men jag vill säga att när det gäller stiftelserna finns styrelserna redan där. Jag konstaterar också att jag i svaret har fått ett positivt bemötande i diskussionen om handelsbolag och kommanditbolag, men skillnaden är att det inte finns några styrelser i dessa bolag, utan att sådana måste tillskapas. Varför då inte ta ett djärvt grepp nu? Eftersom Rolf Wirtén hävdar att man i folkpartiet alltid har varit djärv när det gällt styrelserepresentation kan vi väl göra en försöksomgång för stiftelserna!

På socialdemokratiskt håll ser vi hela styrelserepresentationen som en enhet. Eftersom man nu har varit så entusiastisk på folkpartihåll vill jag uppmana till fortsatt entusiasm – jag lovar att vi kommer att stötta upp det här förslaget! Jag har dock en känsla av att resonemanget inte är helt entusiastiskt, eftersom man, när vi kommer med idéer om förbättringar som det är relativt enkelt att genomföra, kallar det för att rusa fram. Jag undrar därför om inte den glöd som kanske fanns inom folkpartiet i viss mån har falnat genom samvaron med moderater och centerpartister – för vi är ju på det klara med att där har entusiasmen inte varit speciellt stor ens vid genomförandet av förändringar i lagstiftningen på andra områden än inom arbetslivsområdet.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Jag tycker att Lars Ulander tar litet för lätt på de rent rättsliga problemen i de här frågorna – det finns åtskilligt att brottas med där. Det förutsätts i interpellationen att man skulle kunna inrätta interimistiska styrelser i handelsbolag och kommanditbolag. Detta är inte lika lätt att göra som Lars Ulander tycks mena, eftersom man skulle möta samma rättsliga problem genom tillskapandet av interimistiska styrelser som med de permanenta styrelserna. Det är just i sådana frågor som 1974 års bolagskommitté kan ge oss ledning. Vi bör också komma ihåg att det finns en rad frågor som är speciella för handelsbolagen och kommanditbolagen och som alltså inte har någon motsvarighet i aktiebolagen, stiftelserna och föreningarna, t. ex. den enskilde bolagsmannens personliga ansvar i förhållande till en eventuell styrelse. Dessa invändningar gäller naturligtvis också stiftelserna. Vi måste veta bätte om vad vi gör innan vi agerar.

Får jag också, herr talman, tillägga att genom 1976 års lagstiftning utvidgades antalet företag i vilka styrelserepresentation kunde påfordras från ca 2 000 till 8 000. Styrelserepresentationen har ännu inte kommit att

Måndagen den
24 april 1978

Om styrelserepresentationen för anställda

genomföras i alla dessa företag, utan de fackliga insatserna har hittills fått inriktas på de större företagen. Den fackliga utbildningen av styrelseledamöter har hittills inte heller kunnat hålla jämna steg med den nya lagstiftningen. Det har berättats mig att LO hittills har hunnit med att utbilda ungefär 2 000 arbetstagarledamöter och TCO ca 1 000. Även de fackliga organisationerna kan alltså behöva ett visst andrum. Utan väl utbildade arbetstagarledamöter finns det risk för att reformen går snett från början, varför jag tror det är en klok hållning som regeringen har intagit i den här frågan.

LARS ULANDER (s):

Herr talman! Att påstå att de fackliga organisationerna skall behöva ett andrum och att regeringen har intagit en klok hållning är ju rent fantastiskt, herr arbetsmarknadsminister, eftersom kravet på att någonting skall hända på de här punkterna kommer från de fackliga organisationerna. Låt dem tala för sig själva, herr Wirtén! Jag tror att de själva vet bäst vad de vill.

Sedan är jag inte riktigt säker på vad herr Wirtén menar med den här diskussionen. Han tar fortfarande upp kommandit- och handelsbolagen och säger att det är problem med att skapa interimistiska styrelser. Jag har i min kommentar till svaret varit mycket positiv och sagt att 1974 års bolagsutredning kommer med ett förslag under året. Och jag har uppfattat att vi är överens om att när det kommer så skall det behandlas positivt så att vi kan klara ut styrelserepresentationen för anställda.

Men det viktigaste gäller kanske stiftelserna, där det finns styrelser. Varför inte, herr Wirtén, göra precis samma sak som vi gjorde tidigare, 1972, nämligen att skapa en försökslagstiftning? Då finns det möjlighet att dra lärdom av det försöket när man skall spika en definitiv lagstiftning. Det är ett gott råd. Ta med det till departementet!

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! När jag nämner det stora arbete som förestår att införa styrelserepresentation fullt ut så innebär det inte något som helst misstroende mot de fackliga organisationerna – tvärtom. Jag uppskattar det arbete som sker från det hållet. Men jag tror att både Lars Ulander och jag måste vara klara över att det ändå är en stor volym att klara av och arbeta sig in i. Det var det jag ville påpeka.

Om man ser på hur en utvidgning i den riktning Lars Ulander nu talar om påverkar omfattningen av styrelserepresentationen, finner man att det inte är så stora tal det rör sig om. För handelsbolag och kommanditbolag och med en bibehållen gräns på 25 anställda är det endast 250 företag som kommer i fråga. Och går jag över på den del som Lars Ulander i dag mest intresserar sig för, alltså stiftelserna, konstaterar jag att med samma gräns, 25 anställda, rör det sig om ett 50-tal stiftelser – även om statistiken är osäker här. Detta visar att det är den stora volymen vi håller på att arbeta med. Och beträffande det som kvarstår bör vi låta utredningsarbetet gå vidare och fullföljas på det sätt som vi i stort sett var eniga om i riksdagen 1976 på förslag av industriminister Rune

Johansson.

Får jag också tillägga, herr talman, att vad gäller stiftelserna finns det i dag – som framgår av mitt interpellationssvar – tankar på att inte använda den företagsformen för privat näringsverksamhet utan enbart för den offentliga. Och kommer man till ett beslut i den riktningen kanske inte stiftelserepresentationen har riktigt samma intresse. Då gäller det mer att tillse att representationen för löntagarna sker på bästa sätt genom val av styrelseledamöter.

Nr 128

Måndagen den
24 april 1978

*Om styrelserepresentationen för
anställda*

LARS ULANDER (s):

Herr talman! När det gäller att stiftelserna i framtiden inte skall användas som företagsform på samma sätt vill jag säga att jag tycker att vagheten i svaret, talet om framtid etc., innebär att man inte fått någonting på hand här. Jag anser fortfarande att så länge stiftelserna finns och man inte har några planer på att göra en förändring så bör man se till att det blir samma möjligheter till inflytande i den företagsformen som i alla andra företagsformer.

När man talar om 50 stiftelser som skulle komma in under en eventuell reform, är den siffran säkert fel. Men med så pass få bör det vara ännu lättare att klara ut det hela. Och beträffande de 250 kommandit- och handelsbolagen är det samma sak: eftersom det inte är fråga om så stor omfattning måste det vara lätt att skapa former för den viktiga bit i inflytande som det här ändå innebär för de anställda. Vänder man på Rolf Wirténs resonemang blir slutsatsen: O. K., vi fixar till den här fläcken – för det är definitivt en fläck, och de anställda inom den här företagsformen upplever detta som något negativt. Varför skulle man inte ordna detta då?

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Får jag då fråga Lars Ulander: Menar Lars Ulander att vi inte skall invänta det utredningsarbete som jag angivit tidsplanen för och den remissomgång som bör följa på det utan nu rusa fram och besluta oss för ett sådant interimistiskt ställningstagande som Lars Ulander nämnt i sin interpellation?

Det rimliga är naturligtvis att vi följer vad man sade i riksdagen 1976 om att låta detta anstå tills ett ordentligt utredningsmaterial ligger på bordet.

LARS ULANDER (s):

Herr talman! Jag förstår inte hur resonemanget kunnat komma runt på det här sättet. Jag var positiv till interpellationssvaret när det gäller handelsbolag och kommanditbolag, därför att utredningen kommer att bli klar under året. Titta i protokollet när det blir utskrivet, så får arbetsmarknadsministern se vad jag har sagt. Jag har sagt O.K. – i den delen inväntar jag utredningen. Jag uppfattar också arbetsmarknadsministerns inställning som positiv. Med andra ord: Jag förväntar mig en lagstiftning när det gäller de här företagsformerna.

Nu tar Rolf Wirtén i efterhand upp svårigheterna. Då frågar jag mig varför

Nr 128

Måndagen den
24 april 1978

*Om styrelsepre-
sentationen för
anställda*

man gör så att man i svaret på interpellationen går en bra bit men sedan knapar tillbaka en del. Det är detta som gör att jag blir litet orolig. Jag förstår inte riktigt hur resonemanget kunnat komma runt så här. Men det finns väl inte mer att göra än att förklara att såväl min egen uppfattning som uppfattningen från fackligt håll är att regeringen snabbt bör klara ut frågan när det gäller stiftelseformen och så fort utredningsresultatet föreligger och remissomgången är klar lägga fram lagförslag.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Föredrogs och hänvisades

Proposition

1977/78:179 till arbetsmarknadsutskottet

§ 4 Föredrogs men bordlades åter

Konstitutionsutskottets betänkande 1977/78:37

Finansutskottets betänkanden 1977/78:30–32

Skatteutskottets betänkanden 1977/78:48, 49 och 52

Lagutskottets betänkanden 1977/78:24 och 26

Försvarsutskottets betänkanden 1977/78:19–22

Socialförsäkringsutskottets betänkanden 1977/78:25–29

Jordbruksutskottets betänkande 1977/78:21

Arbetsmarknadsutskottets betänkanden 1977/78:32 och 33

Civilutskottets betänkande 1977/78:26

§ 5 Kammaren åtskildes kl. 11.27.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert